

Catharina Nolin
Spannvägen 10
168 35 Bromma
catharina.nolin@arthistory.su.se

Stockholm 160404

Stockholms stadsbyggnadskontor
Registraturen

Synpunkter på Programförslag för centrala Bromma
Dnr 2010–20840

1 Parkmark kontra friytor

Att omdefiniera parkerna som ingår i den gällande stadsplanen till friytor så som gjorts i illustrationsplanen för programförslaget för centrala Bromma är ett fullt knep för att försöka få medborgarna välvilligt inställda till förslaget. Genom att döpa om offentliga parker till friytor får man det att låta som att det rör sig om ytor som står tomma i väntan på något bättre öde och därmed lämpliga för bebyggelse, när det i själva verket rör sig om illa skött parkmark av stort värde för de boende för rekreation, motion, vardagsaktiviteter, lek, men också ur ett kulturarvsperspektiv. I parkerna ingår även kulturpåverkade områden, fornminnen, gammal betes- och ängsmark, tidigare skött hassel- och ekskog, senare med en skötsel anpassad efter respektive karaktär.

2. Kulturarv och kulturhistoria – Stopvägen/Tunnlandsvägen

Den föreslagna förtätningen vid Stopvägen/Tunnlandsvägen innebär att det byggs bostadshus på **parkmark**. Att bygga bostadshus i parkmark är helt oacceptabelt – bostadsbrist eller ej. Att dessutom försöka dra de boende i området vid näsan genom att på den enkla illustrationsplanen ge sken av att det handlar om två smalhus som anpassar sig till existerande bebyggelse medan det i själva verket handlar om fem punkthus som är både betydligt större och högre än de befintliga smalhusen är inget annat än ren och skär lögn. Att det kommer att finnas någon parkmark kvar efter detta är föga troligt. Genom att bygga hus mitt i parkområdet och på ömse sidor om gångvägen skapas ett lapptäcke som öppnar för att bygga bort hela parken. Den föreslagna förtätningen innebär sålunda mycket stor och negativ

påverkan på den befintliga miljön. Redan två smalhus skulle utgöra ett avsevärt intrång i den aktuella miljön; fem punkthus bryter totalt mot den befintliga bebyggelsen.

Smalhusen i Abrahamsberg (här inkluderande Åkeslund) anses allmänt som några av de bäst bevarade i Stockholm och av stort kulturhistoriskt värde. Bebyggelsen är av Stockholms Stadsmuseum klassificerad som **särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt**. Stockholms stadsmuseum anser vidare att det är Stockholms bäst bevarade smalhusområde med en enhetlighet och bevarandegrad av såväl stadsplanen som de enskilda byggnaderna som sannolikt saknar motstycke bland Stockholms smalhusstadsdelar. I Riksantikvarieämbetets Bebyggelseregister understryks särskilt att de i terrängen väl inpassade husen bidrar till stadsdelens sammanhållna och karaktäristiska gestaltning. Husen i korsningen Stopvägen–Spannvägen är särskilt utpekade; de anses ha högre kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde än andra hus på Stopvägen. Denna klassificering är inte enbart begränsad till husen utan innefattar också den omgivande parkmarken av naturkaraktär.

Smalhusområdena i Abrahamsberg och Åkeslund är alltså byggda och medvetet gestaltade med denna öppenhet mellan bostadshusen, så att byggnader, gårdsmark, gatubild och parker utgör en helhet, så också den del som nu är föremål för förtätningsförslag. Det är en del i den landskapsplanering som landskapsarkitekten Ulla Bodorff benämnde Swedish modern (”a friendly social style, made for man, not superman. As a matter of fact, I would like to add: for the Swedish woman. Whether it concerns building architecture, indoor decoration, or landscape and garden layout, Swedish Modern is planned for mother and child perhaps more than for man, Bodorff 1948) och som rönt stor uppmärksamhet i de internationella kretsar som hon, Holger Blom och flera andra svenska landskapsarkitekter verkade i under 1940- och 1950-talen. Det står alltså utom allt tvivel att parkområdena mellan husen är en medveten del av gestaltningen, en förhöjning av bostadskvaliteten. Parksystemet ingår dessutom i samma tradition som det betydligt mer uppmärksammade Ålstensparken och –skogen som tillkom på professor Rutger Sernanders initiativ och bör behandlas på samma sätt (se Thorbjörn Andersson, *Utanför staden*, 2000). Att göra en förtätning mellan dessa bostadshus med fem stora och höga bostadshus som dessutom skulle komma att ligga mycket tätt intill existerande bebyggelse är att betydligt minska de stora kulturhistoriska värden som husen utgör och som Stockholms Stadsmuseum alltså har fastställt.

Det omfattande nätverket av naturparker i Bromma är en del av den fastställda stadsplanen för området. Vid utbyggnaden av området från 1920-talet och framåt bevarades bitar av naturmark mellan de bebyggda områdena. Denna framsynta stadsplanering gör att det än idag är möjligt att promenera i naturparker med varierande grönska mellan Alvik och Hässelby. Eftersom hela detta parksystem utgör en framträdande och karaktärsskapande del av Brommas bebyggelsemiljö kommer förslaget att bygga igen parkstråket mellan Stoppvägen och Tunnländsvägen att få större påverkan än vad som framgår av programmet. Samstämdheten mellan gårdsmark och parker, där gränsen är nästan osynlig, med samma sorts träd, buskar och blommor på båda sidor är en av attraktionerna med området. Bara närmast intill husen finns extra planterade kulturväxter, buskar och blommor. Att bo i naturen har ett stort värde för många av dem som valt att bosätta sig i Abrahamsberg. Det räcker att gå till vilken mäklarannons som helst för bostäder i Abrahamsberg så kan man konstatera att just dessa värden ges stort utrymme. Om man vill ha en mera vetenskaplig och arkitekturhistorisk syn på områdets betydelse kan man läsa i *Svenska bostadsgårdar* av Persson & Persson 1995.

3 Underhåll

Parkerna beskrivs som igenväxta med sly och som lite utnyttjade. Men detta beror inte på ett ointresse från medborgarnas sida, utan på ett mångårigt undermåligt underhåll (som för övrigt i lika hög grad gäller stadsdelens illa underhållna lekplatser). Det är alltså ett långvarigt bristande underhåll med för lite ekonomiska resurser som ligger till grund för det tillstånd vi kan se idag. Området mellan Stoppvägen och Tunnländsvägen används för övrigt dagligen av ett stort antal människor för att gå till och från skolor och förskolor, för att rasta hundar, plocka blommor, leka osv,

4 Hälsa, biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Det finns en omfattande forskning som visar att närhet till parker är avgörande för att folk ska besöka dem dagligen och därigenom hålla sig friskare och fysiskt aktiva (se till exempel professor Peter Schantz omfattande forskning inom området, såsom Schantz 2002 och Schantz 2006). Mot bakgrund av Stockholms mål att bli en promenadstad och med miljömål om bevarad biologisk mångfald och ekosystemtjänster på agendan så framstår det som proaktivt att bygga bort det man eftersträvar, särskilt som dessa mål redan är uppfyllda i Bromma. Dessutom minskar spridningsvägar för humlor, bin och andra insekter som är nödvändiga för pollinering. Det finns ett rikt fågelliv med många olika arter i området, som nötskrika, korp, hackspett, nötväcka, svart och vit flugsnappare med mera som får mindre yta

att röra sig på. Det är också ett stråk för rådjur. Ett område som bebyggs går aldrig att få tillbaka och att ”ersätta” det med nyanläggning är det samma som att riva husen och bygga nya – vilket aldrig skulle göras. Med en förtätning blir det dessutom mindre parkmark per boende att utnyttja vilket i sig är kontraproduktivt. Miljö och hållbarhet i relation till arkitekturhistoria växer nu fram som ett stort och viktigt internationellt forskningsfält, och områden av det här aktuella slaget röner särskilt stor uppmärksamhet.

5 Barnperspektivet

Med en föreslagna förtätningen går Stockholms stad vidare på den redan inslagna vägen att inte ta hänsyn till barnperspektivet, vilket i sig är anmärkningsvärt för en huvudstad som vill vara i toppklass (eller ”the Capital of Scandinavia”). Att uppföra nya bostadshus i det aktuella området inverkar menligt för de två närmast liggande förskolorna, främst den på Stopvägen som berörs direkt då nya hus kommer att ligga dikt intill – eller till och med ta i anspråk – den lilla men ändå betydelsefulla gården som förskolan har till sitt förfogande, men också för den förskola som ligger på Tunnländsvägen, i gångstogens andra riktning, och som idag har tillgång till ett omfattande parkområde för lek.

Catharina Nolin

Docent i konstvetenskap vid institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet, expert på historiska parker, särskilt offentliga parker, ämnesföreläsare i Kulturarvsstudier